

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Н.К.Костюк, І.П.Любарська

Анотація. У статті розкривається проблема формування іміджу ДНЗ, що визначається здоров'язбережувальними чинниками, які впливають на формування здоров'я дітей. Це дає можливість розробляти здоров'яформувальні технології.

Ключові слова: імідж, здоров'яформувальні технології, здоров'язбережувальне середовище, інтеграція, фізіологічні, психологічні, соціальні, міжособистісні чинники.

Аннотация. В статье раскрывается проблема формирования имиджа ДУЗ, что обозначается здоровьесберегающими факторами, которые влияют на формирование здоровья детей. Это дает возможность разработать здоровье формирующие педагогические технологии.

Ключевые слова: имидж, здоровьеформирующие технологии, здоровьесберегающая среда, интеграция, физиологические, психологические, социальные, межличностные факторы.

Summary. The article examines the problem of forming the image of a pre-school educational institution that is determined by healthkeeping factors, which influence the forming of children's health. It gives an opportunity to develop health forming pedagogic technologies.

Key words: image, health forming, healthkeeping environment, integration, physiological, psychological, social, interpersonal, factors.

Актуальність проблеми. Пріоритетним завданням освіти є виховання людини в душі відповідального ставлення до свого здоров'я як до вищої суспільної цінності. Це досягається шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи і спрямовується на збереження й зміцнення здоров'я дошкільників, своєчасне формування у них життєво важливих рухових умінь, розвиток фізичних якостей, забезпечення фізичної підготовленості, виховання інтересу до рухової активності.

Реалії життя свідчать, що зусилля держави, система освіти в Україні спрямовані на розв'язання даних проблем здоров'я населення, особливо підростаючого покоління.

Створення здоров'язбережувального і здоров'яформувального середовища є одним із важливих аспектів сьогодення. У його зміст входить формування в дітей здорового способу життя.

Аналіз сучасних досліджень та публікацій. Розкриття різних аспектів формування здоров'я та здоров'язбережувального середовища ДНЗ – це своєрідний імідж дошкільного закладу. Він сприймається як цілісний образ, що складається з багатьох чинників: систематичне проведення усіх форм фізичного виховання й апробація інноваційних технологій щодо здорового способу життя.

Над досліджуваною проблемою працювало багато науковців та практиків: Н.Гавриш, Н.Денисенко, О.Аксьонова, Н.Шашанок, Л.Швайка, Л.Сварковська.

Сучасна освітня практика характеризується численними прикладами, які свідчать про реалізацію технологій формування іміджу, що забезпечує зміцнення конкурентних позицій у підвищенні популярності якості дошкільної освіти. Водночас аналіз праць науковців доводить, що формування здоров'язбережувальних технологій зосереджується на проблемі фізичного здоров'я.

Незважаючи на наявні досягнення в цій галузі, проблема формування здоров'язбережувального іміджу ДНЗ залишається недостатньо розробленою. Тут є широкі перспективи для подальших досліджень.

Метою нашої статті є дослідження поетапності формування здоров'язбережувального і здоров'яформувального іміджу сучасного дошкільного навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. У Базовому компоненті дошкільної освіти (новій редакції) звертається увага на те, що необхідно формувати основи фізичних якостей, рухових умінь, оздоровчих навичок та навичок життєдіяльності, дотримуватися правил здоров'язбережувальної поведінки, брати участь в оздоровчих і фізкультурно-розвивальних заходах [2, с.10]. Тому формування здоров'я дітей набуває актуальності. Сучасна освітня практика характеризується реалізацією технологій формування іміджу, який забезпечує зміцнення конкурентних позицій у довгостроковій перспективі й позитивно впливає на якість дошкільної освіти та полегшує розпізнавання закладу на ринку освітніх послуг.

Фізичне виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу в навчальних закладах і

Матеріали V Міжнародного семінару «Концептуальні основи підготовки спеціалістів: традиції та перспективи в контексті реалій сучасної освіти»

забезпечує можливість набуття кожною дитиною необхідних знань про здоров'я і засоби його зміцнення.

Соціально-гігієнічні аспекти виховного процесу в ДНЗ передбачають не лише охорону організму від несприятливих умов, а й активну оптимізацію заходів, що спрямовані на зміцнення здоров'я дитини, її розвиток.

Умови конкуренції за обмежених фінансових можливостей орієнтують керівників дошкільних навчальних закладів на освоєння теоретичних концепцій менеджменту, маркетингу з опорою на концептуальні положення соціально-культурного партнерства при проектуванні управлінської діяльності [5, с.63].

Сучасний дошкільний навчальний заклад – це відкрита, взаємодіюча з багатьма соціальними інститутами соціально-педагогічна система, про яку все частіше говорять як про сферу послуг, вживаючи слова «конкурентоспроможність», «сегмент ринку», «освітня послуга» тощо. Стійкий позитивний імідж дошкільного закладу можна розглядати як важливий сучасний компонент методичного продукту й додатковий ресурс управління. Імідж ДНЗ – це емоційно забарвлений образ дошкільного закладу, часто свідомо сформований, який має цілеспрямовано задані характеристики і покликаний чинити психологічний вплив певної спрямованості на конкретні групи соціуму.

У сучасних умовах позитивний імідж впливає на ставлення громадськості, викликає повагу, позитивні емоції. При сприйнятті іміджу дошкільного закладу людина, передусім, спирається на свій життєвий досвід, стереотипи, цінності й певні моральні принципи [4, с.51].

Необхідність формування здоров'язбережувального іміджу ДНЗ визначається такими причинами: по-перше, складна демографічна ситуація (особливо в малих містах) посилює конкуренцію серед ДНЗ на одній території у боротьбі за набір дітей; по-друге, сильний позитивний імідж полегшує доступ ДНЗ до кращих ресурсів (з можливих фінансових, інформаційних, людських тощо); по-третє, маючи сформований позитивний імідж, ДНЗ за інших рівних умов є перспективнішим, тому що здатний забезпечити стабільність, задоволеність працею і професійний розвиток; по-четверте, стійкий позитивний імідж дає ефект надбання ДНЗ певної сили в тому сенсі, що є запорукою довіри до всього, що відбувається в стінах конкретного закладу.

ДНЗ, як і будь-які інші організації, проходить упродовж своєї діяльності чотири етапи: формування, утвердження на певних позиціях; інноваційна діяльність в галузі оздоровлення дітей дошкільного віку; трансформація, що призводить або до відмирання, або до чергового інноваційного витка. Вочевидь, що кожному етапу повинна відповідати своя іміджева політика дошкільного закладу, як зовнішня, так і внутрішня. Зовнішній позитивний імідж – це узгодженість усіх елементів комунікації ДНЗ, передає основну ідею, що викликає сприятливий відгук, який збільшує ступінь довіри оточення [10, с.18].

Головними суб'єктами формування іміджу ДНЗ є завідувач, педагоги і співробітники, а також в силу зворотнього зв'язку – різні соціальні групи, зацікавлені в наданні здоров'язбережувальних послуг. До цих груп відносяться: діти та їхні батьки, працівники установ додаткової освіти, що надають освітні послуги паралельно із ДНЗ (гуртки, секції тощо); педагоги початкової школи, які приймають випускників; працівники органів управління освітою; місцеві жителі.

Можна виокремити постійні та змінні складові чинники, які впливають на позитивний імідж дошкільного закладу. Одним із факторів є умови й організація виховання дітей у дитячих закладах, які мають надзвичайно велике значення для формування здоров'я (або нездоров'я) вихованців.

Щодо виховання здорових дітей на засадах формування в них умінь і навичок здорового способу життя спираємось на концепції М.Амосова, В.Базарного, О.Дубогай, І.Муравова та багатьох інших спеціалістів. Привабливість ідей цих учених полягає в тому, що в основу виховної системи покладений усвідомлений рух в ім'я творення здоров'я. Відпрацювання таких підходів, практичне використання нових психолого-педагогічних і медичних досліджень здоров'яформувальних і здоров'язбережувальних технологій допоможе ефективно формувати, зберігати, зміцнювати, відновлювати здоров'я дошкільників[5, с. 103].

Навчання дітей рухів пов'язане з організацією системи фізичного виховання, спрямованої на морфологічне й функціональне вдосконалення організму вихованців, формування й поліпшення основних життєво-важливих рухових умінь, навичок і пов'язаних з ними знань.

Рухи як засіб фізичного виховання, за твердженням учених Е.Вільчовського, Т.Дмитренка, Г.Шалигіної та інших, є біологічною потребою організму дитини від народження до 18–22 років, природною необхідністю у розвитку організму: дихальної, серцево-судинної, нервової систем, опорно-рухового апарату та ін. В період оволодіння різноманітними рухами вдосконалюються психомоторні та вегетативні функції, поліпшується якість рухової діяльності, розвиваються фізичні можливості малюків

[6, с. 15].

Досліджено, що в дошкільних навчальних закладах відсутня інтеграція занять з фізичної культури із заняттями інтелектуальною, художньо-естетичною, креативною діяльністю. На заняттях не завжди проводять фізкультурні хвилинки, вправи на розвиток дрібної моторики (пальчикові ігри, імітаційні та мімичні вправи), механічний і точковий масаж, відсутні динамічні паузи. Все це призводить до повного застою фізіологічних систем організму дитини, що перешкоджає активній аналітико-синтетичній діяльності мозку та центрів кори головного мозку, і як результат – погано засвоюються знання, вміння та навички, констатується низький інтелектуального розвитку вихованців. Майже не застосовують у багатьох дошкільних навчальних закладах сучасні нетрадиційні методи оздоровлення: арттерапію, кольоротерапію, фітотерапію, музикотерапію, танцювальну терапію, лялькотерапію, масажі, стретчингові вправи тощо.

На заняттях рідко використовуються вірші, пісні, пестушки, загадки, жарти. Відтак, недостатньо активізуються позитивні емоції дітей (радість, захоплення, любов, ніжність) та не завжди формується мотиваційний, оцінно-контрольний та діяльнісний компоненти.

Багаторічні дослідження свідчать, що саме ці явища і призводять до зниження працездатності, імунітету, до частих захворювань та ослаблення здоров'я у понад 53% дошкільників.

Постає глобальна проблема – розроблення здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій, які б не лише сприяли максимальному розвитку фізичного тіла дошкільників, а й розвитку їхньої психіки, формуванню духовності, навичок комунікативності. Тобто формували здоров'я як багатоскладову категорію, до якої входять фізичний, психологічний, духовний і соціальний складники [8, с. 97].

На думку науковця Т.Овчинникової, здоров'язберігальне середовище – це предметне середовище, зокрема господарська інфраструктура, матеріальне забезпечення навчальної та оздоровчої діяльності. Його оцінюють за такими параметрами: розташування приміщень, наявністю санітарно-технічного, медичного, спортивного обладнання та інвентаря, відповідністю організації системи харчування чинним санітарним правилам і нормам.

До цього середовища варто віднести й розташування меблів у групових кімнатах, створення різних осередків для організації цікавої рухової, художньо-творчої та трудової діяльності вихованців, освітлення приміщень, свіже повітря у них. У нашому розумінні, здоров'язбережувальне середовище – це такий безпечний для організму дитини освітній і життєвий простір, що охоплює всі сфери її життєдіяльності.

До здоров'язбережувального середовища Т.Овчинникова додає другий – комунікативний компонент, тобто міжособистісні стосунки між суб'єктами педагогічного процесу, комплектування груп, їх наповнення, індивідуальні й типологічні особливості дітей, якість підготовки фахівців, які здійснюють коригувальний процес, стосунки батьків і педагогів, їхнє уявлення про здоровий спосіб життя.

Третім компонентом здоров'язбережувальної діяльності Т.Овчинникова вважає корекційно-розвивальне, оздоровче середовище – форми та принципи навчальної і оздоровчої діяльності. На нашу думку, третій компонент здоров'язбережувального середовища, за Т.Овчинниковою, вже передбачає не лише збереження здоров'я дошкільників, а і його формування. Тому засоби, форми роботи з дітьми, методи та прийоми потрібно віднести до здоров'яформувального середовища, яке забезпечує здоров'яформувальний освітній процес у дошкільному навчальному закладі. Це вже педагогіка здоров'я, спрямована на ознайомлення дітей з основами здорового способу життя (життя без хвороб); засвоєння різних умінь і навичок оздоровлення, збереження, зміцнення та відновлення власного здоров'я. Вважаємо, що навчання та виховання дітей здоровому способу життя має стати інтегрованим процесом, що охоплює всі види дитячої діяльності (навчальну, ігрову, трудову, побутову) та всі режимні процеси. Здоров'яформувальний освітній процес – це життєдіяльність дитини у дошкільному навчальному закладі та сім'ї, спрямований на формування, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я дошкільників [6, с. 25–26].

Крім того, здоров'яформувальне середовище має включати корекційно-розвивальну та реабілітаційну діяльність. Адже без цього здоров'я дитини зберегти чи відновити неможливо. Однак, використання лише форм і принципів у навчально-виховному процесі не зробить його оздоровлювальним, здоров'яформувальним та здоров'язбережувальним. Вважаємо, що великий оздоровчий потенціал закладений у сучасних педагогічних особистісно орієнтованих технологіях [6, с. 27].

Особистісно орієнтовані технології ставлять у центр всієї освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних, безконфліктних і безпечних умов її розвитку, реалізації її природних

Матеріали V Міжнародного семінару «Концептуальні основи підготовки спеціалістів: традиції та перспективи в контексті реалій сучасної освіти»

потенціалів. При цьому вона в цій технології не просто суб'єкт, а суб'єкт пріоритетний, особистість – мета освітньої системи, а не засіб досягнення якоїсь другорядної мети.

Можемо виокремити умови забезпечення здоров'язберігальної сутності:

1. Проектування навчального процесу таким чином, щоб прерогативними завданнями були оздоровчі завдання (запровадження у навчально-виховний процес особистісно орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктних взаємин, забезпечення оптимальної реалізації особистісного потенціалу дитини), а здоров'я становило якісну передумову життєдіяльності дошкільників.

2. Готовність колективу ДНЗ працювати по-новому: особистісна налаштованість працівників ДНЗ на збереження здоров'я малюків як основного елемента загальнолюдської культури; повага до дитини і віра в її досягнення; позитивно-доброзичливі стосунки; врахування базових можливостей дитини і динаміки її власних здобутків; поєднання любові з боку дорослих з об'єктивною вимогливістю; власне відчуття щастя і надання дитині можливості відчувати себе щасливою. Педагог має не лише орієнтуватися у сучасних досягненнях дошкільної освіти, впроваджувати провідні ідеї та освітні технології у практику роботи, а й займатися інноваційною діяльністю у сфері формування здоров'я дітей.

3. Тісна взаємодія дошкільного навчального закладу та сім'ї. Лише спільні зусилля щодо збереження, формування та зміцнення здоров'я дітей здатні забезпечити ефективний результат.

Виходячи з вищесказаного, можна визначити основні структурні одиниці здоров'язбережувального іміджу ДНЗ:

- оздоровчо-профілактична робота;
- інтеграція процесів фізичного виховання в усі напрями навчально-виховної роботи для формування у дітей основ свідомого ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих;
- єдність фізичного виховання і процесу ознайомлення з природою як базису формування усвідомлення дитиною себе частиною Всесвіту та адекватного пристосування до умов природного й соціального середовища;
- формування спільно з родиною інтегральної цілісності здоров'я особистості в дошкільному віці.

У ході нашого дослідження було визначено пріоритет диференційованого підходу до дітей старшого дошкільного віку: за рівнем фізичної підготовленості – 45,2%; за рівнем сформованості рухових умінь і навичок, фізичної активності: I рівень (високий) – 15,8%; II рівень (середній) – 31,7%; III (низький) – 52,5%; за умови сформованого активного ставлення до фізичної культури – 73,5%.

Водночас з обов'язковими формами роботи у щоденному житті дитини варто використовувати різноманітні оздоровчі технології. Більшість з них прості у застосуванні, викликають велику емоційну насолоду, а головне – мають ефективний комплексний вплив на процес формування здоров'я дітей.

Серед інноваційних оздоровлювальних технологій у ДНЗ слід виокремити фітболгмнастику (виконання вправ на великих надувних м'ячах різного діаметру, кольору, конфігурації), вправи на тренажерах, ритмічну, художню гімнастику, гімнастику ушу, пальчикову гімнастику (вправи, ігри, картинки), дихальну та звукову гімнастику, гімнастику для м'язів очей, імуннута психогімнастику (вправи, етюди, пантоміми) тощо.

Оздоровчі технології, що використовуються з профілактично-лікувальною метою: фітотерапія (чаї, коктейлі, фітомішечки), ароматерапія (ароматизація приміщення), вітамінотерапія (вітамінізація страв), релаксація (вміння свідомо керувати станом свого організму, настроєм, емоціями). Ефективне впровадження у процес життєдіяльності дитини оздоровлювальних технологій терапевтичного спрямування, до яких належать: арт-терапія, пісочна терапія, казкотерапія, ігрова терапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія [8, с. 99].

Певний оздоровлювальний ефект мають вправи з дихальної гімнастики (сприяють зміцненню м'язів живота, грудної клітки, покращенню перистальтики шлунка, кровообігу, серцево-судинної діяльності); пальчикова гімнастика (сприяє розвитку гнучкості пальців, кисті долоні, а також розслабленню й відпочинку м'язів руки); точковий масаж пальців рук (впливає на покращення роботи всіх внутрішніх органів і систем дитячого організму)

У результаті проведених досліджень ми дійшли **висновку**, що формування здоров'язбережувальних і здоров'яформувальних технологій – важлива складова іміджу сучасного дошкільного закладу. Незаперечний той факт, що здоров'я дитини є базисною основою її виховання, навчання та розвитку. Звідси випливає необхідність впроваджувати в систему освіти оздоровлювальні технології, що передбачають усвідомлене та ціннісне ставлення до проблеми формування здоров'я вихованців.

Ми вважаємо, що методична спрямованість усіх форм фізкультурної діяльності має оздоровлювальний характер, а це, зі свого боку, створює педагогічні умови здоров'язберігального середовища іміджу дошкільного навчального закладу. Провідна роль щодо змістовності цих форм

належить педагогам навчального закладу, які направляють свою роботу так, щоб сформувати у дітей міцне здоров'я, адже здоровий малюк швидше набуває необхідних умінь та навичок, краще адаптується до змін.

Нині на часі – ґрунтовна розробка та впровадження в практику дошкільних закладів здоров'яформувальних та здоров'язберігальних технологій.

Література

1. Айви А. Лицом к лицу: Практическое пособие для освоения приемов и навыков делового общения. / А. Айви – М.: Экономика, 1987. – 138с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Нова редакція) / Наук. кер. А.М. Богущ. // Вихователь-методист дошкільного закладу, спецвипуск – К., 2012. – 30 с.
3. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта: Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. / Г.О. Балл – Рівне, 2003. – 128 с.
4. Батраченко І.Г. Психологія розвитку антиципації людини. / І.Г. Батраченко. – Дніпропетровськ, 1996. – 121с.
5. Гозак С. Сучасні проблеми здоров'я дошкільників України та шляхи його покращення. / С. Гозак // Дитячий садок. – 2008. – № 22. – С. 101–105.
6. Денисенко Н.Ф. Через рух – до здоров'я дітей: Навчально-методичний посібник. / Н.Ф. Денисенко. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 88с.
7. Єфремова В.В. Система роботи з психофізичного розвитку дитини / Авт.-упор. В.В.Єфремова. – Тернопіль: Мандрівець, 2006. – 160 с.
8. Івахно О. Здоров'язберігаючі технології в системі дошкільної освіти / О. Івахно. // Дитячий садок. – 2008. – № 21. – С. 96–100.
9. Калуська Л.В. Дошкільне тіловиховання. Вплив рухової активності на здоров'я дитини дошкільного віку. / Л.В. Калуська. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 184 с.